התם הא קמ"ל. דטעם דאזלינן בתר אחר לקיטה משום אורחא דמילתא הוא: **מפני שדרכו ליגדל על כל המים.** שמשקין אותו במים שאובין כירק דהיינו טעמא דירק כדאמר בר"ה (דף יד.) גורן ויקב כתיב גבי מעשר כדגן מן הגורן[ו] כו' מה גורן ויקב מיוחדין שגדלין על רוב מים דהיינו גשמים ומתעשרין אחרי השנה שעברה כדאמרינן בר"ה (דף יב:) דאזלינן בתר שנה שהביאו שליש בה ולא אחר לקיטתו וילפינן לה מקראי אף כל שגדלין על רוב מים דהיינו אילנות מתעשרין לשעבר ואע"ג דמעשר דידהו דרבנן הוא[ח] אסמכינהו אקראי יצאו ירקות שגדלין על כל מים מתעשר לשנה הבאה: **כו'.** ספק היה ספק בהמה: **יש בו דרכים כו'.** דכיון דמספקא לן ניזיל בתר לחומרא: **שוה לחיה.** וטעון כיסוי דם: **ובהמה.** חלבו אסור: **ושוה לבהמה וחיה.** טעון שחיטה: **שאין שוה לא לחיה ולא לבהמה.** אסור הרבעה עם בהמה וחיה: **זו אחת מן הדרכים.** שהמציא גט לו שחרור ממדינת הים לרין שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם בפ"ק דגיטין: **דאזלא פלוגתא.** חילוק בדרכיו בדרך זו הוא דומה לכאן ובדרך זו אינו דומה כגון מתני' בג' דרכים למעוטי חופה דלא קניא ודזב[ט] הכי הוא דהוי אונס לזיבה ולא אונס אחר ודגטין באלו שוה ולא באומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי דחוזר בגט ואינו חוזר בשחרור דזכין לו לאדם שלא בפניו: **דיקא נמי.** דהיכא דלא הוי ליה פלוגתא תנא לכל דבר: **מניינא דרישא.** ג' דרכים: **מניינא דסיפא.** וקונה את עצמה בשתי דרכים: **למעוטי חופה.** שאם מסרה לה[י] אביה לחופה לשם קדושין אינה מקודשת בכך: **ודבר הוא כו'.** לקמן בשמעתין (דף ה.): **חליפין.** קנין סודר: **מה שדה מקניא בחליפין.** דכתיב (רות ד) וישלוף נעלו והתם שדה הוא: **חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה.** דקי"ל בפרק הזהב (בב"מ דף מז.) קונין בכלי אע"פ שאינו שוה פרוטה: לא

התם הא קמשמע לן דדרכיה דאתרוג כירק מה ירק דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עישורו אף אתרוג דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עישורו והא דתנן[א] כוי יש בו דרכים שוה לחיה ויש בו דרכים שוה לבהמה ויש בו דרכים שוה לחיה ולבהמה ויש בו דרכים שאינו שוה לא לחיה ולא לבהמה ניתני דברים ותו הא דתנן[ב] זו אחת מן הדרכים ששון גיטי נשים לשחרורי עבדים ניתני דברים אלא כל היכא דאיכא פלוגתא תני דרכים וכל היכא דליכא פלוגתא תני דברים דיקא נמי דקתני סיפא[ג] ר"א[ד] אומר אתרוג שוה לאילן לכל דבר ש"מ: מניינא דרישא למעוטי מאי מניינא דסיפא למעוטי מאי מניינא דרישא למעוטי חופה[ה] ולרב הונא דאמר חופה קונה מק"ו למעוטי מאי למעוטי חליפין ס"ד אמינא הואיל[ו] וגמר קיחה קיחה משדה עפרון מה[ז] שדה מקניא בחליפין אף אשה נמי מקניא בחליפין קמ"ל ואימא הכי נמי חליפין[ח] איתנהו בפחות משוה פרוטה ואשה בפחות משוה פרוטה לא

מאחר שלא מזרע מהיכן אוספין אלא לימד על הספיחים שהן אסורים אפילו לאכילה וכ"ש לסחורה וסבר דספיחים אסורין בשביעית מדאורייתא ואפילו קודם זמן הביעור וכשיצאו למוצאי שביעית אסור מדרבנן בכדי שיעשו כיולא בהן[א] וקסבר כל שאר ספיחים אסורים במוצאי שביעית אבל ספיחי כרוב שאין כיולא בהן בירקות השדה לא גזרינן בהם משום שאר ספיחים דהא מינכרא מילתא ומה שגידל אמהות הרי היא של שביעית ואסור ומה שלא הגיע הרי הוא של מוצאי שביעית ושרי ומאן דחזי לבר מינס דאכל ספיחי כרוב למוצאי שביעית לא אתי למיכל שאר ספיחים דהא שאני משאר ספיחים ולא גזרינן היתירא משום איסורא מ"מ ש"מ דלא אזלינן כלל בירק בתר לקיטה אלא בתר רוב גידולים מדשרי ספיחי ששית שנכנסו לשביעית וי"ל דנהי (ח) דהיא דלא אזלינן בתר לקיטה מ"מ בתר חנטה נמי לא אזלינן אלא הגדל באיסור אסור בהיתר מותר מה שאין כן באתרוג ושאר אילן דאזלינן לגמרי בתר חנטה דאם חנטה באיסור אפי' מה שגדל בהיתר אח"כ אסור והשתא לשביעית שוה לאילן דאי הוה בירק הוה אזלינן בתר רוב גידול: **מה** ירק דרכו ליגדל על כל מים.

טעמא דירק מפרש בפ"ק דר"ה (דף יד. ושם[ט]) דגורן ויקב כתיב גבי מעשר כדגן מן הגורן כו' מה גורן ויקב מיוחדים שגדלים על רוב מים מתעשרים לשנה שעברה יצאו ירקות שגדלין על כל מים ואע"ג דמעשר ירק מדרבנן והילך עושה בנין אב מדבר שהוא מדרבנן אסמכוה רבנן אקרא[ב] כדפירש בקונטרס ור"י פי' אם אינו ענין למעשר תנהו ענין לשביעית שנוהג בירק מן התורה דעיקר דרשה אתיא לשביעית לענין ירק דהוי דאורייתא בין בירק בין באילנות כדאמרינן בר"ה (דף טו:) אמינא לך מעשר חרובין דרבנן ואמרת לי שביעית דבנות שוה דאורייתא וה"ה בירקות דהוו דאורייתא משתמע ככל דבר שהוא[ג] אוכל[ד] ונשמר כו' כדתנן במס' שביעית (פ"ז מ"ח) כלל אמרו בשביעית כו' וה"ק מה גורן ויקב שגדלין על רוב מים ואזלינן בתר שנה שעברה לגבי שביעית אף כל כו' וקשה דהרי אתרוג שגדל על כל מים כדאיתא בשמעתין ואפ"ה אמרינן ששוה לאילן לענין שביעית ליל בתר חנטה ושמא י"ל דהא דאזלינן בתר חנטה לשביעית היינו דוקא לחומרא כגון אם חנטו בשביעית ונלקטו בשמיטת א"ל י"ל אע"ג דאתרוג גדל על כל מים אין לנו לאחלקו מדין שאר אילנות לענין שביעית כיון דלענין ערלה ורבעי לא חלקתו תורה משאר אילנות ודרשה דגורן ויקב לירקות אתא ולא לאתרוג ומכ"מ לענין מעשר שהוא דרבנן תקנו חכמים אחר לקיטתו עישורו הואיל וגדל על כל מים כירק וא"ת אמאי לא חשיב שהאתרוג שוה לאילן לכלאים שאינו כלאים בכרם וליחשב דשוה לאילן באתרבע דרכים וי"ל לא תני אלא דשוה לאילן ליל בתר חנטה ולירק בתר לקיטה[ג] וא"ת אמאי לא חשיב ששוה לירק בשני דרכים כגון לענין פיאה דלא מיחייב אתרוג בפיאה משום דאין לקיטתו כאחד דלענין פיאה בעינן לקיטתו כאחד[מ] ומהאי טעמא ממעטינן תאינה בפרק כלל גדול (שבת דף סח.) ובפרק מקוש שנהגו (פסחים דף נו:) ובירק נמי אין פיאה מתנהגת דאינו בכלל דבר המתקייס כדאיתא התם וי"ל כיון דאיכא אילנות טובא שאין חייבין בפיאה[נ] כגון האוג והחרובים השנוים במסכת פיאה (פ"א משנה ה) לא שייך למיתני שוה לירק ומהאי טעמא נמי לא קאמר שוה לירק לענין ביכורים (ג) שאין ביכורים אלא משבעה מינין כדאיתא בספרי אם כן שוה נמי לשאר אילנות: **לא** לחיה **ולא לבהמה.** פי' (ד) לענין הרבעה משום דמספקא לן אי מין חיה אי מין בהמה הוא הקשה הר' אליעזר למ"ד (חולין דף פ.) כוי בריה בפני עצמו הוא מאי איריא משום דמספקא לן כו' אפילו ידעינן דחיה היא לא מרביעין עליה חיה אחרת דאין מרביעין איל על עזי וי"ל דאתיא כמ"ד (שם) כוי זה הבא מן המיין ומן הבייה ומספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא דאי הוה אמר דאין חוששין היינו מרביעין עליה עזי:

ואשה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה. פי' בקונטרס משום דגנאי הוא לה הילכך בטיל בטול לה תורת חליפין בקידושין ואפילו בכלי שיש בה ש"פ אי יהיב לה בתורת חליפין וקשה לר"ת דא"כ פשטה ידה וקבלה תתקדש בפחות מש"פ ועוד כיון דתלי טעמא משום דגנאי הוא לה א"כ אמאי לא פריך בגמרא בנתיה דרבי ינאי דקפדו אנפשייהו ולא מקדשי בפחות מתרבא דדינרי כו'[ד] כי היכי דפריך לקמן (דף יא.) אמילתיה דב"ש ועוד קשה כיון דס"ד השתא למגמר קניי אשה מקנייני שדה א"כ אשה נמי תקני בחזקה כמו שדה ועוד דלקמן (דף ה.) בעי בגמ' בשטר מגלן ומאי בעי ליגמר משדה לכך נראה לר"ת דגרסי' בפחות משוה פרוטה לא מקניא ולא גרס נפשה דלא בקפידא תליא מילתא אלא ה"ט משום דגמר קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף ובפחות משוה פרוטה לא מיקרי כסף והמקשה שהקשה תחילה ואימא ה"נ בשטר וחזקה לא הקשה דהא פשיטא דלא גמרינן קיחה לעשות אשה ולהכי מבעיא לן לקמן בשטר מגלן דלא גמרינן משדה אלא לכסף דוקא דכתיב ביה קיחה ולא פריך מחליפין אלא משום דהוי כעין כסף דקרא שיש בהם שוה פרוטה[ה] והכי פירושו ואימא ה"נ שתקנה אשה בחליפין כשיש באותם חליפין שוה פרוטה כעין כסף דקרא טפי משטר שיש בו שוה פרוטה דא"נ שיהא השטר פרוטה כדאמרי' גיטין (דף כ.) כתבו על איסורי הגאה כשר[ו] אבל חליפין דשוה פרוטה דומין לכסף ומשני חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה וא"כ אינם מטעם כסף אלא קנין אחר הוא[ז] וא"ת היכי ס"ד דילף משדה עפרון שתקנה אשה בחליפין והא שדה עפרון גופא לא מיקני בחליפין דלא מצינו חליפין לעובד כוכבים דהא אמרינן בבכורות (דף יג.) מדישראל בחדא עובד כוכבים נמי בחדא[ח] וי"ל דהיינו לבר מחליפין דומיא דישראל בחדא וה"ק מדישראל בחדא קנין חדש בר מחליפין שהם בשניהם[ט] וכן משמע לקמן (דף ח.) גבי נמכר לעובד כוכבים מכסף מקנתו בכסף נקנה ואין נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ש"מ דשאר דבריס נקנין בחליפין לעובד כוכבים וכן היה רגיל ר"ת לשנות הרשאה ביד עובד כוכבים והיה מקנה בחליפין ומיהו בזה צריך ליזהר שלא לכתוב וקיינא מייה[י] דאין שליחות וזכיה לעובד כוכבים כדאמרינן בפרק [חמישי] דבבא מציעא (דף עא:) אלא וקנה העובד כוכבים כתבינן ואם תאמר אם כן כיון דפשיטא לן דאשה לא מקניא בחליפין אמאי

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בע"א) אתרוג וכו' וי"ל דנסי דלא כל"ל ותיבת דהסיא נמחק: (ב) ד"ה מה וכו' מסתמא בכל דבר שהוא מאכל כו' כדתנן במסכת שביעית בלל גדול אמרו: (ג) בא"ד לענין ביכורים דכיון שאין ביכורים אלא: (ד) ד"ה לא וכו' פי' בקונטרס לענין הרבעה:

מוסף רש"י

על כל מים. אף על שאובין ומשקין אותה תמיד כענין שנאמר (דברים יא) והשקית ברגלך כגן הירק אמם גן הירק דלכו בהשקאה (ר"ה יד.). כוי. מן המים ומן הצביה (חולין מז:). אתרוג שוה לאילן לכל דבר. אף למעשרות (סוכה מ.).

מוסף תוספות

א. כדתנן לעיל [במס' שביעית] בסוף פ"ו (מ"ד). הר"ש בשביעית פ"ט מ"א. ב. ועיקר קרא לפסולת גורן ויקב כדלעיל לענין סוכה. תוס' ר"ה יד. ד"ה מה. ג. וכן נראה דלענין ערלה ורבעי נמי לא איצטריך לאשמעינן שנוהגת באתרוג אלא לאשמעינן ביה דאזלינן ביה בתר חנטה כשאר אילנות לפי שיש בו דבר דאזלינן בתר לקיטה. תוס' הרא"ש. ד. ע"י שליח ובלילה אבל ביום וע"י עצמן הא חזינן דלא קפדי. תוס' הרא"ש. ה. כשיש בהם שו"פ. שם. ו. ולא דמי לכסף. שם. ז. בריטב"א. וזו ראיה דחליפין אב בפני עצמו הם ולאו תולדה דכסף. ח. פי' ישראל קונה במעות וגוי במשיכה ואין לו עוד קנין אחר. תוס' הרא"ש. (והיינו כר"י שם וברשב"א נקט איפכא דהיינו אליבא דר"ל ועי' תוס' לקמן יד: ד"ה הואיל). ט. בתוס' הרא"ש. לבד מחליפין שנוהג בשניהם. י. דקנינא מיניה משמע שהעדים שלוחים לקבל הקנין. מ"י מוכא במהרש"א. ועי' מאירי.

תוס' ר"י הזקן

על כל מים. אית דמפרשי אפילו אינן מי גשמים. ועיקר הפירוש הוא על כל מים שיבאו אליו, אין מים מזיקים אותם כלל. דתנן כוי וכו'. בבכורים פרק ב [מ"ח] היא שנויה. פלוגתא. שמחלק בענין. חופה. שאם מסרה לחופה לשם קדושין לא מהני. ולרב הונא דאמר. לקמן (ה, א). חליפין. קנין סודר. משדה עפרון. לקמן (ד, ב). בפחות משוה פרוטה. דקי"ל [ב"מ מז, א] קונין בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה.

ח א מיי' פ"ב מהל' מזירות הל"י:
ב [מיי' פ"ה מהל' מכירה הלכה ה טוש"ע חו"מ סי' קל סעיף ח]:
ג [מיי' שם הלכה ו טוש"ע מ"מ סי' קלה סעיף ב]:

לא מקניא נפשה מניינא דסיפא א)(למעוטי מאי) למעוטי חליצה סד"א תיתי בק"ו מיבמה ב)מה יבמה שאינה יוצאה בגט יוצאה בחליצה זו שיוצאה בגט אינו דין שיוצאה בחליצה קמ"ל ואימא ה"נ אמר קרא 1ספר כריתות ג)ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה: בכסף: מנ"ל ותו הא דתנן ד)האב זכאי בבתו בקדושיה בכסף בשטר ובביאה מנלן דמיקניא בכסף וכסף דאבוה הוא אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא 2ויצאה חנם אין כסף אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומאן ניהו אב ואימא לדידה ה)הכי השתא אביה מקבל קידושיה דכתיב 3את בתי נתתי לאיש הזה ואיהי שקלה כספא ואימא ה"מ קטנה דלית לה יד לקבל קידושין אבל נערה דאית לה יד לקבל קידושין תקדיש איהי נפשה ותשקול כספא אמר קרא 4בנעוריה בית אביה כל שבח נעורים לאביה ואלא הא דאמר רב הונא אמר רב ו)מנין שמעשה הבת לאב שנאמר 5וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת נמי מעשה ידיה לאביה תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא בהפרת נדרים הוא דכתיב ה"נ בהפרת נדרים הוא דכתיב ז)וכ"ת נילף מיניה ח)ממונא מאיסורא לא ילפינן וכי תימא נילף מקנסא ממונא מקנסא לא ילפינן וכ"ת נילף מבושת ופגם שאני בושת ופגם דאבוה שייך בגוייהו אלא מסתברא דכי קא ממעט
יציאה

רש"י

לא מקניא נפשה. דגנאי הוא לה הלכך בטיל לה לתורת חליפין בקידושין ואפילו בכלי שיש בו שוה פרוטה אי יהיב לה בלשון חליפין ט) עד דיהיב לה בתורת לשון קנין או קיחה או קידושין: מה יבמה שאינה יוצאה בגט. דילפי' לקמן בהאי פרקין (דף יד.) כתיב י) לה ולא ליבמה: בכסף מנלן. הכא עיקר ולעיל (דף ג.) אגב גררא נקיט ליה לתרולי לשון קנין דמתני': זכאי בבתו. שהכסף יהיה שלו והוא מקבל השטר והוא מוסרה לביאה על כרחה לשם קידושין בעודה נערה: מנלן. הנך תרתי דמקניא בכסף כדקתני מתני' ומנלן שהאב זכאי בו כדקתני התם: ויצאה חנם. גבי אמה העבריה היוצאת מרשות אדון בסימני נערות ומאי למיכתב ויצאה חנם ולא בעי אין כסף אלא למידרש ביה אין כסף לאדון זה כ) שיוצאה ממנו אבל יש כסף לאדון אחר כשיוצאה ממנו: ואימא לדידה. הוי האי כסף דהא לא כתיב אין לו כסף דתידוק מינה אין כסף לאדון זה כו' אלא הכי דוק מינה אין כסף ביציאה זו אבל יש כסף ביציאה אחרת ולעולם לדידה: ואיהי תשקול כספא. בתמיה אפשר שעל חנם זיכהו הכתוב בקבלת קדושיה: ואימא ה"מ. דזכי ליה לקבלם בקטנה שאין לה יד דלאו בת דעה היא. ואע"ג דקרא דמוציא שם רע בנערה כתיב (דברים כב) ונתנו לאבי הנערה לעולם דקדשה ניהלה בקטנותה: אבל נערה דאית לה יד. משהביאה שתי שערות גדולה לכל דבר לכל עונשין ולממון שמקחה מקח וממכרה ממכר איהי תקדיש נפשה כו': בנעוריה בית אביה. הכי דריש לה כל זמן שבנעוריה היא של אביה דכל שבח הבא לה לאביה הוא: לאמה. קרא יתירא הוא ודריש ליה בתו הרי היא לו כאמה. ובבתו נערה אשמעי' דאי בקטנה לא איצטריך השתא זבוני מזבין לה מעשה ידיה מבעיא ל): תיפוק ליה מבנעוריה. אי מיניה הוי מצי למילף אלא על כרחך מדלא יליף מהתם שמעינן מינה לא לשבח נעורים אתיא דלגופיה איצטריך גבי נדרים דקאי עלייהו: וכי תימא נילף. ממון מנדרים ממונא מאיסורא כו': וכי תימא נילף. כסף קידושיה מכסף קנסה שאונס ומפתה לאביה חמשים כסף: ממונא מקנסא לא ילפינן. שהקנס כולו חדוש ומחדוש לא גמרינן ואכתי קידושיה מנלן דלאביה הוי: מבושת ופגם. דקיימא לן בכתובות (דף מ:) שהמאנס נותן בושת ופגם לאב והנהו לאו קנסא נינהו: דאבוה שייך בגוייהו. שיש לו דין חלק בהן שיש בידו לביישה ולפוגמה בשביל ממון שיתנו לו דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין דהויא לה בושת ופגם ואנס זה שבא עליה מחסר ממון זה שזילזלה ולא יקפצו עליה תובעין: אלא. לעולם מקרא קמא דאין כסף לאדון זה נפקא ודקשיא לך ואימא לדידה מסתברא דלאביה דכי קממעט יציאת אירוסין מדין יציאת אמה העבריה ובא לומר כאן אין כסף אבל ביציאת אירוסין יש כסף:
יציאה

תוספות

אמאי איצטריך קרא (לקמן דף ח.) למימר מכסף מקנתו שאינו נקנה בתורת תבואה וכלים דהיינו חליפין תיפוק ליה דאיתקש עבד עברי לעבריה דמינה גמרינן לקמן (דף יד:) דעבד עברי נקנה בכסף והעבריה הוקשה לאשה מ) דכתיב אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת כדילפי' נ) מה אחרת בשטר וי"ל דרבוי קניין גמרינן מהקישא ולא מיעוט קניין דכה"ג אמרינן בפרק כל הבשר (חולין דף קיז:) תלתא קראי כתיבי בדם חד לאפוקי מנותר וחד למעוטי ממעילה וחד מטומאה ובפ' ב"ש (זבחים דף מה.) יליף נותר חילול מטומאה וא"כ אמאי צריכי תרי קראי חד לנותר וחד לטומאה ס) אלא לאו משום דלא נאמר גזירה שוה דחילול להקל אלא להחמיר: ואין דבר אחר כורתה. וא"ת תהא אמה העבריה יוצאה בחליצה מק"ו דיבמה מהאי ק"ו גופה ואין לומר אשה תוכיח דמה לאשה שכן אינה יוצאה בכסף תאמר באמה וי"ל דה"א שפחה כנענית תוכיח דיוצאה בכסף ואין יוצאה בחליצה וא"ת היא גופא תיתי בהאי ק"ו דתיפוק בחליצה וי"ל דאיכא למיפרך מה ליבמה שיוצאת במיתת היבם ולכך יוצאת בחליצה תאמר בשפחה כנענית שכן אינה יוצאה במיתת אדון לכך אינה יוצאה בחליצה וא"ת א"כ היכי נימא שפחה כנענית תוכיח איכא למיפרך מה לשפחה כנענית שכן אינה יוצאה במיתת אדון (א) תאמר באמה העבריה וי"ל דנעשה יוכיח מאשה ומשפחה כנענית דכי פרכת מה לשפחה כנענית שכן אינה יוצאה במיתת אדון אשה תוכיח שיוצאה במיתת הבעל ואינה יוצאה בחליצה מה לאשה שכן אינה יוצאה בכסף שפחה כנענית תוכיח:

האב זכאי בבתו וכו'. א מפרש ע) בירושלמי שיש לו זכות בביאה שנותנין לו שכר לקדש בביאה ב: **ואימא** לדידה. וא"ת הא ע"כ לא איצטריך קרא אלא לומר שהן לאב דהא דמקדשה בכסף גמר קיחה קיחה משדה עפרון ג וי"ל דמ"מ מיתורא לא נאמר שהן של אב אם אין משמעות דקרא ד דלקמן במסקנא אמרי' דהני תרי קראי צריכי: **ואימא** ה"מ קטנה. אע"ג דקרא איירי בנערה דכתיב (דברים כב) וסקלוה ועוד דמוציא שם רע על הקטנה פטור פ) מ"מ י"ל דה"ק את בתי נתתי לאיש הזה כשהיתה קטנה ועתה היא גדולה וא"ת הא לקטנה לא איצטריך קרא דהשתא זבוני מזבין לה כסף קידושין מיבעיא דכה"ג אמרי' גבי מעשה ידיה בפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף מז.) וי"ל דלא דמי דגבי מעשה ידיה ניחא כי כשמכרה מוכר מעשה ידיה שהרי למלאכתה נמכרת אבל קידושין לא שייכא צ) במכר אע"פ שיכול ליעדה היינו בכסף שנמכרה אבל בקידושיה ממש לא מצינו שום זכות לאב ה וא"ת הא אמרינן בפרק נערה (שם) שמעשה הבת לאב מדזכי ליה רחמנא למימסרה לחופה אע"פ שמבטלה ממלאכתה ופירש התם בקונטרס דזכי ליה רחמנא מדכתיב את בתי נתתי לאיש דמשמע כל נתינות אפילו מסירה לחופה ומאי רחיה אימא ה"מ קטנה אבל נערה לא כדאמר הכא וי"ל דהאי קרא את בתי נתתי ע"כ איירי בנערה כדפרישית והני דלענין קידושין נוכל לפרש את בתי נתתי כשהיתה קטנה החופה א"א לפרש אלא בנערה דאי בקטנות א"כ היתה נשואה כשזינתה ודינה בחנק ולא בסקילה דעל זנות של קטנות לא מיחייבה ו: **וכי תימא** נילף מבושת ופגם. תימה היכי בעי למימר נילף קידושין מבושת ופגם הא בושת ופגם גופה לא ידעינן שהן לאב אלא מקידושין דאמר בסוף אלו נערות (כתובות דף מ:) דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין וכ"ת דנ"מ מיהא דאי בעי מסר לה כשהיתה קטנה והיה עומד לה בושת זה אף בנערות א"כ גם כשהיא בוגרת יהא בושת ופגם של אב מהאי טעמא וי"ל דלא דמי בוגרת לנערות דנהי דלא ילפינן מהפרת נדרים כולה מלתא לענין הא ילפינן שלא ימשוך כח האב אלא ימי נערות כי ההיא דלקמן ק) ומה סימנין שאין מוציאין מרשות אב מוציאין מרשות אדון בגרות שמוציאה כו' ומנא לן הא דבגרות מוציא מרשות אב לקידושין ולכל דבר אי לאו דילפינן מהפרת נדרים מיהו לא נהירא כיון דבטעמא תליא מלתא דאי בעי מסר לה בקטנות כך שייך דבר זה לבגרות כמו לנערה לכן נ"ל לעיל ואימא ה"מ קטנה כלומר קטנה שייך לעשות אותו ק"ו דהשתא אביה מקבל קדושיה איהי תשקול כספא כיון שאין לה כלל יד לקדש עצמה אבל נערה דאית לה יד איהי תקדיש נפשה ותשקול כספא פירוש כיון דיש לה יד לקדש עצמה ר) יהיו הקידושין שלה אבל אמת הוא שגם כשהיא נערה אביה יכול לקדשה וכשאביה מקדשה אז יהיו הקידושין שלו והשתא ניחא קושיא דלעיל דקרא איירי כשקדשה אביה והתם יליף בושת ופגם מקידושין שע"י אביה שהם של אביה והכא ה"ק וכי תימא נילף מבושת ופגם קידושין שע"י עצמה שיהא של אביה מבושת ופגם כי ודאי מקדושי אביה ליכא למילפינהו שאלו על ידה לגמרי הם אבל מתחילה הוה יליף בושת ופגם שאינו על ידה מקדושי אביה ובתר הכי איכא למילף מה שהוא על ידה ממה שאינו על יד אביה ז:
יציאה

עין משפט נר מצוה

ט א ב מיי' פ"ג מהל' אישות הל"א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לז סעי' א:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואין וכו' תאמר באמה העבריה. נ"ב ע"ל דף טז סוף ע"א:

מוסף תוספות

א. מקשו עליה בירושלמי ניחא כסף ושטר אלא ביאה מה כדון כלומר מה זכות יש לו לאב בביאה. ריטב"א. ב. פי' קמ"ל דכי היכי דזכי ליה רחמנא לאב כסף קדושין גופייהו זכי ליה מאי דאתי מחמתייהו. שם. ג. ומסתמא רב יהודה לא פליג אהך ברייתא דקיחה קיחה. תוס' הרא"ש ועי' שלנ"ל. ד. דאטו בשביל שאין אנו יודעים במה נדרוש הפסוק נאמר דאתא קרא יתירא ליתן ממון ראובן לשמעון. תוס' הרא"ש כתובות מו: ה. בתוס' הרא"ש כתוב. אע"ג דקידושין נמי מפקיע במכירתה שיכול האדון לייעדה התם אין האב מקבל ממון תחת הקידושין שהאדון מייעדה בכסף קנייתה. ו. בתוס' הרא"ש כתוב. ע"כ בנערה איירי דאי בקטנה וזינתה קודם נישואין לאו בת עונשין היא ואי זינתה לאחר נישואין כי גדלה מיתתה בחנק. ז. והדר ילפינן לקידושי נערה בקדשה נפשה דהוי דאביה מבושת ופגם כי היכי דבו"פ דידיה ה"ה כסף קדושין אפי' כשנתקדשה ע"י עצמה. ריטב"א.

תוס' ר"י הזקן

לא מקניא נפשה. הלכך אע"פ שהיא רוצה להתקדש בפחות משוה פרוטה אין הקידושין כלום, והפקיעו תורת חליפין בקדושי אשה. דסיפא. דתני וקונה את עצמה בשני דרכים. ואין דבר אחר כורתה. על ידי מעשה הבעל או שהיא עושה לבעל, אבל מיתה מן שמיא מקנו לה. הא דתנן. בכתובות פרק נערה [מו, ב]. ויצאה חנם. באמה העבריה היוצאה מרשות אדון בסימנים כתיב. וקא דייק אין כסף לאדון ביציאה של זו אבל יש כסף לאדון אחר ביציאתה, ומאי ניהו אב, שיש לו קדושי בתו. ואימא לדידה. ודרוש הכי אין כסף ביציאה זו אבל יש כסף ביציאה אחרת וליהוי דידה. הני מילי קטנה. ואע"ג דקרא איירי בנערה דכתיב [דברים כב, כ] ואם אמת היה וסקלוה, וקטנה לאו בת סקילה היא, מ"מ מדכתיב נתתי כבר קאמר שקדשה כשהיא קטנה וכשבא לדין היא נערה. ואלא. סיומא דאתקפתא הוא. מבושת ופגם. דממונא הוא. שייך בגוייהו. שיש לו חלק בדבר ומשום הכי הוי דיליה.

מסורת הש"ס

א) רש"ל מ"ז [וכ"ה ברא"ש], ב) [לקמן יד.], ג) [לקמן ה. יד. סוכה כד: ספרי פרשה כי תצא גיטין כא: ודף פג], ד) כתובות מו: ודף סה: [לקמן י.] תוספתא דסוטה פ"ב, ה) [בכתובות ליתא תיבת הכי] [וכן ליתא בכ"י], ו) כתובות מ: מו: מז., ז) ג"ז שם, ח) [ברכות יט: וש"נ], ט) [ברש"י רי"ף נוסף: לא מהני], י) [ברש"י רי"ף: מוכתב להן], כ) [ברש"י רי"ף: כשיוצאה], ל) [כתובות מו ע"א], מ) [שמות כא], נ) [לקמן טז ע"א], ס) [ועיין היטב בתוס' דחולין קיז: ד"ה חד למעוטי וכו'], ע) [דכתובות פ"ד ה"ו], פ) [כתובות מ ע"ב], צ) [נדפו"ר: במכירה], ק) [ד ע"א], ר) [עי' לקמן מג ע"ב]

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ: דברים כד א
2. וְאִם שְׁלָשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף: שמות כא יא
3. וְאָמַר אֲבִי הַנַּעֲרָ אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ: דברים כב טז
4. אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבִתּוֹ בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ: במדבר ל יז
5. וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים: שמות כא ז

מוסף רש"י

האב זכאי בבתו. בקטנות ובנערות, בקדושיה בכסף. שכסף קידושיה שלו, ובשטר. שאם קבל שטר אירוסין עליה הרי זו מקודשת, ובביאה. רשאי למוסרה לביאה לשם קידושין (כתובות מו:). אין כסף לאדון זה. בצאתה מרשותו, אבל יש כסף לאדון אחר. כשיוצאה מרשותו, ומאן ניהו אב. שאין אדון לבת ישראל אלא אביה חוץ מזה שנמכרה לו (שם). ואימא לדידה. הוי וקרא כי אתא לאשמעינן דאשה שהיא נקנית בגוף בקדושי כסף, והכי תדרשיה אין כסף ביציאה זו אבל יש כסף ביציאה אחרת ולעולם דידה הוי (שם). ואימא הני מילי. דלמדה תורה את בתי נתתי שבידו נתינתה, קטנה דלית לה יד. לקדש עצמה, ואע"ג דגבי מוציא שם רע כתיב והיא נערה הוה, דלמא הכי קאמר את בתי נתתי בקטנותה ועתה נערה (שם). בנעוריה בית אביה. גבי נדרים כתיב ומיהו איכא למשמע מינה דכל נעוריה תלאה הכתוב בבית אביה (שם מ:). את בתו לאמה. הקיש בת לאמה (שם). אלא בהפרת נדרים הוא דכתיב. אלא על כרחך מהתם לא מצי למילף